

เรื่องเด่นประจำฉบับ

กองทุนสวัสดิการชุมชน...ทางช้างเผือกยังท้าทาย

จากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและก่อให้เกิดการทบทวนและสรุปบทเรียนในการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยรองรับการแก้ปัญหาและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดการรวมตัวฟื้นฟูระบบคุณค่าทุนทางสังคมที่มีอยู่มาช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานที่มีอยู่ในชุมชน เช่น องค์การการเงินชุมชน และการบูรณาการกองทุน การออมวันละบาทและกองทุนสัจจะวันละบาท กองทุนสวัสดิการจากศาสนา กลุ่มออมทรัพย์และการจัดการทรัพยากร ฯลฯ กองทุนสวัสดิการจึงเป็นทั้งเครื่องมือในการจัดสวัสดิการและพัฒนาทุนทางสังคม เนื่องจากกระบวนการจัดตั้งกองทุนก่อให้เกิดการแบ่งปัน สร้างความรัก ความเอื้อเฟื้อ การร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พลิกฟื้นทุนทางสังคมให้กลับมาและเป็นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น

สวัสดิการชุมชน คือการทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุขกายสุขใจ โดยคนในชุมชนร่วมกันจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งหมายรวมถึงการสร้างหลักประกันและความมั่นคงในชีวิตร่วมกับคนในชุมชน

พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน

จากการทบทวนคุณค่าทุนทางสังคมในชุมชนพบว่า กองทุนในชุมชนที่มีอยู่เดิมเป็นการออมประโยชน์และดอกผลทำเพื่อรับผลตอบแทนสำหรับสมาชิก ยังไม่สามารถตอบสนองความอยู่ดีมีสุขของทุกคนในชุมชนได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนจนและคนด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ จึงเกิดแนวคิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็น “การให้” มากกว่า “การรับ” โดยเป็นการระดมเงินจากฐานสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่เดิมและคนทั่วไปในชุมชนวันละบาทเพื่อเป็น “กองทุน” สวัสดิการของสมาชิกและผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถสมทบเงินได้ในชุมชน มีการบริหารงานแยกจากกองทุนที่มีอยู่เดิม เป็นเงินที่ไม่ได้คืนและไม่มีการปล่อยกู้เพื่อหาดอกผล แต่เนื่องจากจำนวนเงินที่ได้ไม่เพียงพอ จึงขยายจำนวนสมาชิกเป็นระดับตำบล รวมทั้งหาภาคีร่วม เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐ และองค์กรเอกชน ฯลฯ ในปี 2547 เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลที่เน้นการสมทบจาก 3 ฝ่าย คือ ทุนจากสมาชิกในชุมชน การสมทบจากรัฐผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และการสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการขยายการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล และสมทบงบประมาณในการจัดสวัสดิการชุมชน เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล 3,154 กองทุน เป็นกองทุนที่มีข้อมูลชัดเจน 2,990 กองทุน ครอบคลุม 21,795 หมู่บ้าน (29%) สมาชิก 1.04 ล้านคน

ในปี 2552 รัฐมีนโยบายสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนในหลักการสมทบ 1:1:1 (ชุมชน:องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:รัฐบาล) โดยมีเป้าหมายสมทบกองทุนสวัสดิการที่มีการจัดตั้งแล้ว 3,100 ตำบล/เมือง และสมทบกองทุนตำบลใหม่ที่ยังไม่จัดตั้ง

การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ภาค	จำนวน กองทุน	เงิน สมทบ (ล้านบาท)	ผู้ได้รับประโยชน์	
			สมาชิก ทั่วไป	ผู้ด้อยโอกาส
กทม.และตะวันออก	341	115.25	4,723	124
กลางบนและ ตะวันตก	544	141.58	1,431	545
ตะวันออกเฉียงเหนือ	974	192.04	2,204	345
ใต้	512	217.05	3,229	963
เหนือ	619	174.44	3,276	491
รวม	2,990	840.35	14,863	2,468

ที่มา : เอกสารประกอบการจัดงาน “สวัสดิการชุมชนจากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน”

11 ม.ค. 53

หมายเหตุ : จำนวนผู้รับผลประโยชน์เป็นจำนวนตามที่มีรายงานผลการดำเนินงาน
มาทั้ง พลช

กองทุนสวัสดิการชุมชน 2,000 แห่ง การสมทบเงินจะสมทบให้เท่ากับจำนวนเงินสมทบกองทุนสวัสดิการของสมาชิกรวมกันในรอบ 1 ปี แต่ไม่เกิน 365 บาทต่อคน และไม่เกิน 1 แสนบาทในกองทุนจัดตั้งใหม่⁸

หลักเกณฑ์ในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

- จัดตั้งและดำเนินการไม่ต่ำกว่า 1 ปี และได้รับการรับรองจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
- สมาชิกและผู้รับประโยชน์มีความหลากหลายครอบคลุมเยาวชน คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส และมีหมู่บ้าน/ชุมชนเข้าร่วมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมดในตำบล/ท้องถิ่น ถ้าเป็นกองทุนตำบลใหม่ต้องมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 100 คน
- มีเงินกองทุนที่มาจากสมาชิก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- มีการบริหารกองทุนที่ดีมีความชัดเจน ทั้งคณะกรรมการสมาชิก ทะเบียน/ข้อมูลสมาชิก ระเบียบหลักเกณฑ์ของกองทุน ระบบบัญชีการเงิน แผนการพัฒนาองค์กร การติดตามและรายงานผลต่อสาธารณะ
- มีการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง ที่ดูแลสมาชิกและคนในชุมชน และเชื่อมโยงสวัสดิการกับงานพัฒนาอื่นๆ ในชุมชน

โดยในปี 2553 ได้รับงบประมาณสนับสนุนกองทุน 638 ล้านบาท และงบพัฒนาความเข้มแข็งและการบริหารจัดการ 89.3 ล้านบาท ปัจจุบันกองทุนที่จัดตั้งแล้วได้รับอนุมัติงบประมาณ 1,948 กองทุน ได้รับงบประมาณเป็นเงิน 298.75 ล้านบาท จำนวนสมาชิก 9.39 แสนคน และมีกองทุนจัดตั้งใหม่ 510 กองทุน แต่ยังไม่ได้รับเงินสนับสนุน (รายงานผลการดำเนินงานโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน กันยายน 2553, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) สำหรับการสมทบของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขึ้นกับความพร้อมของแต่ละแห่งซึ่งอาจสูงกว่าหรือต่ำกว่า 1 ส่วน

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการเงินของกองทุนจะนำเงินมาแบ่งส่วน เช่น เพื่อจัดสวัสดิการ เงินทุนสำรอง เงินทุนเพื่อการพัฒนา และเงินทุนดำเนินการ สัดส่วนและการแบ่งหลากหลายขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละกองทุน นอกจากนี้ บางกองทุนอาจมีการหาเงินเพิ่มเติมจากการจัดงาน/จัดเลี้ยง ประเภทของสวัสดิการที่จัดครอบคลุมเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย คล้ายคลึงกัน แต่รายละเอียดแตกต่างกันตามขนาดกองทุน ระยะเวลาจัดตั้งกองทุน และการเป็นสมาชิก

บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชน

■ **แรงงานนอกระบบและผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงสวัสดิการมากขึ้น** ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนมีจำนวนเงินสมทบ 840 ล้านบาท เป็นเงินออมของชุมชน 617 ล้านบาท (73%) เงินสมทบจากรัฐบาลผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 163 ล้านบาท (20%) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 36 ล้านบาท (4%) และอื่นๆ 23 ล้านบาท (3%) มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกทั่วไปกว่า 14,863 คน ผู้ด้อยโอกาส 2,468 คน⁹ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีสวัสดิการไม่เพียงพอ/มีข้อจำกัดในการเข้าถึง (โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) นอกจากนี้ จากผลการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยและการประเมินสถานะทุนทางสังคมระดับชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนที่รัฐสนับสนุน 1:1:1 มีส่วนช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม คนจนและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกำหนดอัตราสมทบจำนวนน้อย รวมทั้งการมีระเบียบผ่อนผันให้ผู้ไม่สามารถสมทบเป็นสมาชิกได้ ซึ่งอาจมีการกำหนดเงื่อนไขของแต่ละชุมชน เช่น การทำงานให้ชุมชน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสวัสดิการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสขึ้นอยู่กับความเข้าใจของคณะกรรมการ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน โดยพบว่า ยังมีคนจนและกลุ่มที่ไม่มีบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้านในท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการได้รับสวัสดิการ นอกจากนี้ กองทุนสวัสดิการที่สำรวจมีหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกเพียงร้อยละ 52 เนื่องจากการขาดความเชื่อมั่น ไม่เห็นประโยชน์ของกองทุน การเป็นสมาชิกหลายกลุ่มทำให้มีการในการชำระ ทำให้บางกองทุนมีสมาชิกไม่มาก มีเงินไม่เพียงพอในการจัดสวัสดิการ

⁸ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), “คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน”, 2552.

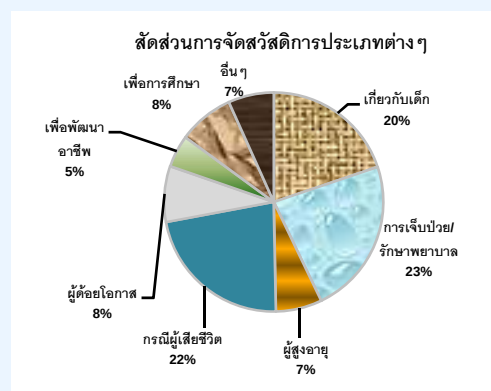
⁹ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), เอกสารประกอบการจัดงาน “สวัสดิการชุมชนรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ 11 มกราคม 2553 ณ ดิเกสันติโมเตอริ์ ทำเนียบรัฐบาล จัดโดยคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค, 2553.

การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคมไทยและการประเมินสถานะทุนทางสังคมระดับชุมชน

ผลการสำรวจการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ของ สศช. ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน 2553 มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 687 กองทุนเป็นกองทุนที่จัดตั้งใหม่ร้อยละ 67 พัฒนาจากกองทุนเดิมร้อยละ 27 และอื่นๆ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 375,902 คน จาก 5,869 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งหมด 11,273 หมู่บ้าน (ร้อยละ 52.1) มีจำนวนเงินกองทุนรวม 308.5 ล้านบาท ใช้เงินเพื่อจัดสวัสดิการในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา 92.9 ล้านบาท **เหตุผลของการจัดตั้งกองทุน**ส่วนใหญ่มาจากความต้องการของประชาชนเนื่องจากคนในชุมชนยังไม่มีสวัสดิการใดๆ เลยหรือมีอยู่น้อย รองลงมาเป็นการดำเนินการตามแบบอย่างตำบลที่จัดตั้งมาก่อน หน่วยงานของรัฐแนะนำ และผู้นำชุมชนเห็นประโยชน์ของกองทุน ส่วนชุมชนที่ไม่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นเพราะขาดความเข้าใจและขาดความพร้อม **สวัสดิการที่จัดให้สมาชิกส่วนใหญ่** ได้แก่ เจ็บป่วย เสียชีวิตเกี่ยวกับเด็ก การศึกษา และอื่นๆ สำหรับผู้ที่ไม่เข้าร่วมกองทุนในชุมชนตำบลที่มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเนื่องจากเป็นผู้มีฐานะและมีสวัสดิการอยู่แล้ว ซึ่งผู้บริหารกองทุนเห็นว่าต้องสร้างความเข้าใจและขยายไปในกลุ่มผู้ที่มีฐานะในชุมชนเข้าร่วมเนื่องจากเป็นการช่วยเหลือคนในชุมชน **ปัญหาอุปสรรค**พบว่ามีปัญหาการเข้าร่วมของชาวบ้าน โดยเฉพาะเด็กซึ่งไม่มีรายได้ ผู้ที่เป็นสมาชิกหลายกลุ่มในชุมชนทำให้มีการระงับการจ่ายเงินสมทบ มีการให้สวัสดิการหลากหลายประเภทมากอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในอนาคตได้ การขาดความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านและผู้นำ ปัญหาการเมืองท้องถิ่น ขาดคนที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน **ส่วนแนวทางแก้ไข**ควรให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนการดำเนินงาน/อบรมเจ้าหน้าที่การทำบัญชี วิชาการและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ให้คำตอบแทนอาสาสมัคร ตลอดจนผลักดัน พระราชบัญญัติสวัสดิการเพื่อให้มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

เปรียบเทียบสถานะกองทุนเริ่มจัดตั้งกับปัจจุบัน

สถานะกองทุนสวัสดิการ	เริ่มจัดตั้ง	ปัจจุบัน
หมู่บ้านที่เป็นสมาชิก (แห่ง)	4,087	5,869
สมาชิก (คน)	130,885	375,902
เพิ่มขึ้น (เท่า)		(2.9)
เงินสมทบ (ล้านบาท)	84.9	308.5
เพิ่มขึ้น (เท่า)		(3.6)

■ **การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตประชาชน** นอกจากจะได้รับสวัสดิการจากกองทุนแล้ว กองทุนยังมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทั้งในเรื่องสุขภาพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสร้างอาชีพเสริม ฯลฯ ตัวอย่างกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตคนในชุมชน ได้แก่ สวัสดิการชุมชนตำบลหนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา มีการเชื่อมโยงการทำงานไปยังกิจกรรมอื่นๆ เช่น ร่วมกับกองทุนหลักประกันสุขภาพจัดทำโครงการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ โดยการออกไปรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ปัญหาเรื่องสุขภาพจากสารเคมีทางการเกษตร โดยรณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้คนสุขภาพดีขึ้นเจ็บป่วยและตายลดลง กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองประดู่ อ.เลาขวัญ จ.สุพรรณบุรี ได้ร่วมกันในการจัดการนำชุมชนเพื่อแบ่งปันกันใช้ทั้งคนและสัตว์เลี้ยง โดยร่วมกับสภาองค์กรชุมชนและกลุ่มออมทรัพย์จัดทำฝายขนาดเล็กๆ ขุดสระ กักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง ลดการปลูกพืชช่วงหน้าแล้ง หันมาส่งเสริมให้เลี้ยงหมูเพื่อเป็นอาชีพเสริมแทน และคัดหลังจัดทำฝายได้มากพอ จะสามารถปลูกแตงโม พริก แตงกวา เป็นรายได้เสริมในท้องถิ่นต่อไป

■ **การพัฒนาทุนทางสังคมระดับชุมชน** กิจกรรมที่เกิดจากกองทุนสวัสดิการชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนในแนวราบ การช่วยเหลือเกื้อกูล เกิดความรักความผูกพัน รวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนขยายไปยังชุมชนอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างเครือข่ายในการทำงาน เช่น กองทุนมีสวัสดิการช่วยเหลือเจ็บป่วย เห็นว่า หากคนเจ็บป่วยมาก ก็จะส่งผลต่อกองทุน จึงร่วมคิดและสนับสนุนให้สมาชิกออกกำลังกาย ลด ละ เลิก พฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งปลูกพืชผักปลอดสารพิษเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง บางชุมชนมีปัญหานี้สั่นต้องการลดค่าใช้จ่ายเพื่อนำเงินมาออมกองทุน ก็สนับสนุนให้ทำเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกพืชผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้กินเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ช่วงเกิดอุทกภัยในภาคอีสานได้มีการสรุปบทเรียนที่จะใช้เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นศูนย์สำรวจข้อมูลผู้ที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงบริการและการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน หาแนวทางฟื้นฟู รวมทั้งเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการวางระบบป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากตัวอย่างกองทุนที่ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนมิใช่เฉพาะเป็นการจัดสวัสดิการ แต่เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือ และร่วมแก้ปัญหาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ช่วยพัฒนาทุนทางสังคมและชุมชนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ประเด็นท้าทาย

- **ความยั่งยืนของกองทุน** ความสำเร็จของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน พบว่า เกิดจากความตั้งใจและความเสียสละของผู้นำ ความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการทำงานของคณะกรรมการ สมาชิกมีสัจจะ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อจำกัดในการขยายให้ครอบคลุมทั่วประเทศ นอกจากนี้ ความยั่งยืนของกองทุนที่จัดตั้งแล้วขึ้นอยู่กับบริหารจัดการกองทุน การกำหนดสวัสดิการที่มากเกินไปทำให้รายจ่ายสูง โดยบางกองทุนมีรายจ่ายสูงกว่าเงินสะสมและเงินสมทบของชุมชน ซึ่งหากขาดการสนับสนุนจากรัฐอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกองทุน การขาดความรู้ด้านเทคนิคของคณะกรรมการฯ เช่น บริหารงาน การบัญชี การเก็บข้อมูล ฯลฯ ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านที่จะเห็นประโยชน์ของกองทุน เกิดความเชื่อมั่นและเข้าร่วมกองทุน รวมไปถึงกระบวนการทำงาน กฎระเบียบ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศที่สนับสนุนและเอื้อต่อการดำเนินงานของกองทุน ตลอดจนปัญหาการเมืองท้องถิ่นและความพร้อมด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- **ความครอบคลุมของกองทุน** การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากความเข้าใจและความร่วมมือของชุมชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเข้มแข็งของแต่ละชุมชน การขยายกองทุนให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่จึงเป็นเรื่องท้าทาย รวมถึงการทำให้กองทุนสามารถครอบคลุมประชาชนผู้ไม่มีสวัสดิการใดๆ เข้าเป็นสมาชิก โดยเฉพาะคนจน คนด้อยโอกาสที่ไม่สามารถจ่ายเงินสมทบได้

- **เกิดการจัดสวัสดิการที่ฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น** การจัดสวัสดิการบางกองทุนจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจในการสมทบ ทำให้มีการจัดสวัสดิการที่สิ้นเปลืองไม่จำเป็น เช่น ให้สวัสดิการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน เกณฑ์ทหาร การจบการศึกษาในระดับต่างๆ ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เบี้ยยังชีพ 500 บาท ฯลฯ รวมถึงการมีการเข้ารับบริการเกินจำเป็นเพื่อให้ได้สิทธิประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ (Moral Hazard) ขณะที่ยังมีกลุ่มคนจนและด้อยโอกาส โดยเฉพาะคนเร่ร่อน คนไร้สัญชาติ ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม

- **ความเชื่อมโยงกับนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง** รัฐมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการภาพรวมที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อสวัสดิการชุมชน ได้แก่ กองทุนการออมแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ให้มีระบบการออมเพื่อชราภาพที่ครอบคลุมแรงงานทุกคน สร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมจากการดูแลของภาครัฐ ซึ่งจะทำให้แรงงานทุกคนมีรายได้หลังเกษียณอย่างน้อยขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตในวัยชราและลดภาระรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ สวัสดิการประกันแรงงานนอกระบบ โดยแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 มาตรา 40 เพื่อคุ้มครองและสร้างหลักประกันทางแก่แรงงานนอกระบบ กองทุนสวัสดิการชานา เสนอผ่านความเห็นชอบโดยอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ เพื่อให้ชาวนาได้รับบำนาญตลอดชีวิต โดยสมาชิกส่งเงินสะสม 3% คิดจากรายได้จำหน่ายข้าวเปลือกแต่ละปีและรัฐสมทบให้ 6% ซึ่งนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบทันทีในแง่เข้าช้อนกลุ่มเป้าหมาย ภาระการจ่ายสะสมทั้งภาคประชาชนและรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกองทุน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องขบคิดและหาแนวทางเพื่อเชื่อมประสานและบูรณาการการจัดสวัสดิการของประเทศให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

หนทางสู่ความสำเร็จ

- การสร้างความรู้ความเข้าใจโดยสนับสนุนด้านวิชาการ การจัดเวที การดูงาน เข้าร่วมกระบวนการและทดลองปฏิบัติให้กับผู้นำชุมชน ชาวบ้านเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ปฏิบัติได้จริง ควบคู่ไปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสนับสนุนและทำงานร่วมกัน สามารถพัฒนากองทุนให้เกิดการกระจายตัวทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
- การนำความรู้จากการพัฒนาชุมชน เช่น บัญชีครัวเรือน การจัดทำแผนชุมชน ฯลฯ มาวิเคราะห์เพื่อขยายบทบาทสวัสดิการไปสู่การแก้ปัญหาของครอบครัว เช่น หนี้สิน การสร้างอาชีพ มากกว่าการจัดสวัสดิการแบบให้เปล่าเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นการจัดสวัสดิการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดในการพึ่งตนเอง แก้ไขปัญหาความยากจนแล้ว ยังเป็นการนำกลุ่มวัยทำงานซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพลังมีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนากองทุนและชุมชนในด้านอื่นๆ ต่อไป
- การพัฒนาและจัดระบบข้อมูลเพื่อนำมาสร้างองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยงเป็นเครื่องมือในการประเมินตนเอง รวมถึงการถอดรูปแบบตัวอย่างมาเป็นรูปแบบชุดความรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างความรู้ความเข้าใจได้อย่างชัดเจน การเชื่อมโยงและบูรณาการงานสวัสดิการชุมชนกับงานพัฒนาอื่นเพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนทั้งการพัฒนาคน สิ่งแวดล้อม ทำให้สวัสดิการชุมชนมีความยั่งยืนและเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชน